

ПОЛІТИЧНІ ПРЕФЕРЕНЦІЇ НА ВИБОРАХ ДО СЕЙМУ В МАЛОПОЛЬСЬКОМУ І ПІДКАРПАТСЬКОМУ ВОЄВОДСТВАХ У ПОРІВНЯННІ

Мар'ян Лопата

Національний університет "Львівська політехніка"

(стаття надійшла до редколегії – 17.10.2017 р., прийнята до друку – 24.11.2017 р.)

© Лопата М., 2017

Розглянуто політичні симпатії у історично сформованому регіоні Західної Галичини – у Малопольському і Підкарпатському воєводствах. Поділено польські політичні партії на осі праві-центр-ліві. Доведено, що в обох регіонах історично сформованого регіону Західної Галичини, особливо в Малопольському і Підкарпатському воєводствах, виграють парламентські вибори праві або правоцентристські політичні партії. З 2005 року консервативний PiS постійно в цих регіонах вигравав вибори до Сейму. Розраховано Ідеологічне позиціонування електорату на Малопольського та Підкарпатського воєводств на всіх виборах до Сейму. Опрацьовано у межах персонального гранту “Електоральні преференції населення Західної та Східної Галичини на території України та Польщі та у 1991–2016 роках: спільне та відмінне” від Фонду К. Скубішевського.

Ключові слова: *політичні партії, Республіка Польща, ідеологія, праві партії, парламентські вибори.*

PREFERENCJE POLITYCZNE W WYBORACH DO SEJMU W MAŁOPOLSCE I NA PODKARPACIU NA TŁE PORÓWNAWCZYM

Maryan Lopata

Artykuł ma na celu zbadać preferencje polityczne w dwóch województwach – w Małopolsce i na Podkarpaciu. Dokonano podziału polskich partii politycznych na osi lewica-centrum-prawica. Udowodniono, iż w dwóch regionach historycznie ukształtowanego regionu Galicji Zachodniej, a szczególnie w Małopolsce i Podkarpaciu wygrywają wybory parlamentarne ugrupowania o programach bardziej prawicowych lub centroprawicowych, a od 2005 roku na wyborach do Sejmu nieprzerwanie zwycięża konserwatywna PiS. Obliczono pozycjonowanie ideologiczne elektoratu w Małopolsce i na Podkarpaciu we wszystkich wyborach do Sejmu.

Słowa kluczowe: *partie polityczne, Rzeczpospolita Polska, ideologia, partie prawicowe, wybory parlamentarne.*

POLITICAL PREFERENCES IN ELECTION TO SEJMI IN LESSER POLAND AND SUBCARPATHIAN VOIVOSHIPS IN COMPORISON

Maryan Lopata

The article examines the political preferences of voters in two voivodeships – Lesser Poland and Subcarpathian voivoships. Polish political parties were divided on the left-center-right axis. In the research was given the list of names of the most important political parties in Poland and their ideological positioning in the left-right spectrum in period 1991–2015. Also were described results of main political parties of Poland in this peculiar region of Western Galicia since 1991 and were stipulated the difference between overall results in Poland and local peculiarities. Main attention in the article was dedicated to development of such political parties as Law and Justice, Alliance of Left Democrats, Civic Platform, Alliance of Freedom. In article is described the situation, that in the two regions of the historically formed region of Western Galicia, especially in Lesser Poland and Subcarpathian voivoships, the parliamentary elections won more right-wing or center-right political parties. Since parliamentary elections in 2005, the conservative party Law and Justice has been consistently winning in Western Galicia. In the next elections from 2005, 2007 and 2011, PiS remained the largest and then the only right parliamentary faction. PiS won the parliamentary election in 2015 and created a one-party government thanks to huge support of Galician voters. The article was elaborated In framework of the implementation of the individual research “Electoral preferences of the population on the lands of Western and Eastern

Galicia in Poland and Ukraine in 1991–2016: similarities and differences. Historical context in the frames of grant from K. Skubishevski Foundation". The ideological positioning of electorat was calculated in Lesser Poland and in Subcarpathian voivoships taking into account all elections to the Sejm.

Key words: *political parties, Republic of Poland, ideology, rightwing parties, parliamentary elections.*

W Polsce występują różnice w preferencjach politycznych na wyborach do Sejmu według uwarunkowań historycznych. Biorąc początek z tradycji i doświadczeń, podziały takie mają realne przełożenie na sposób głosowania, zaś w konsekwencji – na wyniki wyborów. Aktualności niniejszego opracowania polegają na tym, że ważną kwestią jest zbadanie preferencji politycznych w Małopolsce i na Podkarpaciu, w okresie rozbiorów Rzeczypospolitej i pojednania tych terytoriów w jeden kraj – Królestwo Galicji a Lodomerii w obrębie Cesarstwa Austro-Węgierskiego.

Obiekt badania – preferencje polityczne w dwóch województwach – w Małopolsce i na Podkarpaciu.

Wśród badaczy, którzy prowadzili analizę w okresie wyborów w Galicji Zachodniej, należy wymienić pracę J. Flisa [Flis 2014], R. Matyji [Wołek 2014], K. Zuby [Zuba 2012], W. Sokoła [Sokół 2003] i innych.

Pomimo postępującego kryzysu ideologii polskie partie polityczne budują swoją tożsamość oraz związki z elektoratem poprzez odwołanie się do ogólnych wartości na osi lewica-centrum-prawica. Istotnym komponentem tożsamości polskich partii politycznych, zwłaszcza w latach 90, były kryteria historyczne oraz daleko posunięta personifikacja. W ramach tego ostatniego zjawiska i jak zauważył K. Zuba [Zuba 2012:188], zwłaszcza na prawicy i w centrum polskiego spectrum politycznego, właśnie liderzy polityczni stanowili główny wyznacznik ciągłości ideowej, a nierzadko i organizacyjnej danego ugrupowania, nawet jeśli same partie zmieniały nazwy, linie programowe czy styl politycznego działania.

Sojusz Lewicy Demokratycznej został dominującym ugrupowaniem lewicowym w spektrum politycznym Rzeczypospolitej polskiej. SLD była koalicją partii, ruchów i związków, i powstała przed wyborami 1991 r. wokół SdPR. Próba stworzenia solidarnościowej alternatywy dla SLD nie powiodła się – Unia Pracy (powstała na bazie Solidarności Pracy w 1992 r.) nie zdołała ugruntować swej pozycji na scenie politycznej [Zuba 2012:188]. Sojusz Lewicy Demokratycznej zwyciężał w trzech cyklach wyborczych i zawdzięczał swymi sukcesami elastyczności programowej oraz umiejętnemu prezentowaniu alternatywy społeczno-ekonomicznej wobec solidarnościowych rządów centroprawicowych. Do sukcesu SLD przyczyniła się szybka transformacja partii, czyli odrzucenie historycznych resentymentów i oparcie się na wzorach

partii socjaldemokratycznych, działających w krajach Europy Zachodniej. Należy również zwrócić uwagę, iż na wyborach 2011 roku do Sejmu weszła nowa partia – Ruch Palikota, który przejął inicjatywę na lewicy, chociaż sam przywódca tego ugrupowania wyłonił się z liberalnej Platformy Obywatelskiej.

K. Zuba słusznie zauważył, że pojęcie "centrum" na scenie politycznej Polski pozostaje nadal najbardziej pojemną kategorią, w ramach której w Polsce ujmują się tak różne partie polityczne, jak ugrupowania liberalne, chadeckie czy agrarne [Zuba 2012:188]. Nierzadko też drugą kategorię z wymienionych partii zalicza się do partii prawicowych, zaś trzecią do lewicowych. W praktyce istotnym kryterium zaliczania tej czy innej partii staje się otoczenie, w ramach którego dana partia istnieje. Stąd też obecność innych ugrupowań, jednoznacznie zaliczanych do lewicy lub prawicy, powoduje, że pozostałe partie – choć tak różne ugrupowania, jak PSL, KLD, UD, UW, PO – klasyfikowane są jako centrowe.

PSL powstało w 1990 r. w oparciu na struktury Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego, chłopskiego ugrupowania o rodowodzie PRL-owskim. Obok SLD, PSL jest jedynym ugrupowaniem, które posiada znaczące doświadczenie parlamentarne. W wyborach 1991 r. partia ta uzyskała piąty wynik i o wiele lepszy niż główny konkurent na wsi – Stronnictwo Ludowe, wywodzące się z ruchu solidarnościowego. W następnych wyborach od roku 1993 r. PSL odniosło największy sukces, stając się drugą partią w parlamencie, zawdzięczając wizerunkowi lidera partii W. Pawlaka. W kolejnych wyborach (1997, 2001, 2005, 2007, 2011, 2015) PSL odnotowało poparcie na poziomie 5–9 %. Dobry wynik, również odwołującej się do wyborców na wsi, Samoobrony Rzeczypospolitej polskiej w wyborach do parlamentu w 2001 r. i 2005 r. nie miał zatem istotnego wpływu na rezultaty uzyskiwane przez PSL. Kolejne stronnictwo – Unia Demokratyczna powstała w 1991 r., skupiając trzy frakcje: socjaldemokratyczną, liberalną i chadecko-konserwatywną. Po wyborach od roku 1993 UD połączyła się z liberalnym KLD, tworząc w 1994 r. nową formację – Unię Wolności (UW), na której czele był L. Balcerowicz. Choć UW była najsilniejszą partią opozycji, to jednak nie zdołała utrwalić swojej pozycji jako alternatywy wobec ugrupowań koalicji agrarno-lewicowej. Rozpad partii, który dokonał się przed wyborami od roku 2001, miał u swoich źródeł podział na

dawny KLD i dawną UW. Politycy z KLD po przegranej walce o przywództwo w UW przez D. Tuska opuścili szeregi Unii, zakładając nową formację polityczną – Platformę Obywatelską. Platforma, poszerzona o część polityków AWS, odnotowała umiarkowany sukces na wyborach parlamentarnych od 2001 roku. Z jednej strony jej wynik nie był rewelacyjny, gdyż odpowiadał mniej więcej wcześniejszemu poparciu UD i UW. Z drugiej strony, według K. Kowalczyka, PO zyskała status największej partii opozycyjnej wobec rządzącej PiS, a polaryzacja polskiej sceny politycznej wokół konfliktu PO i PiS dała jej możliwość budowy nowej, wyrazistej tożsamości. W konsekwencji partia przesunęła się na pozycje chadeckie. Wybory od lat 2007 i 2011 przyniosły jej zwycięstwo, chociaż warto zauważyć że w tym okresie, PO była postrzegana jak bardziej centroprawicowa formacja. [Zuba 2012: 189–195]

Prawica w Polsce jest najbardziej zróżnicowanym i podlegającym największym zmianom segmentem sceny politycznej. W pierwszym okresie formowania się polskiego systemu partyjnego została ona zdominowana przez partie postsolidarnościowe, czyli od powstałego w 1989 r. Zjednoczenie Chrześcijańsko-Narodowe oraz Porozumienia Centrum. Obie partie, odwoływały się do wartości chadeckich, jednakże ugrupowanie Porozumienie Centrum łączyło je z wartościami konserwatywnymi, o tyle ZChN lokował się wyraźnie na Prawo od Porozumienia Centrum, łącząc wartości chadeckie za katolicko-narodowymi. Z pozostałych ugrupowań prawicowych, które uzyskiwały poparcie w 1991 r. są Konfederacja Polski Niepodległej oraz Unia Polityki Realnej. W wyborach 1993 r. Startowała KKW “Ojczyzna jako koalicja partii politycznych zbudowana wokół ZChN, ale nie pokonała klauzuli zaporowej. Na wyborach of’ d roku 1997 Akcja Wyborcza Solidarność startowała jako szeroka koalicja ugrupowań postsolidarnościowych, chociaż że owa jedność była pozorna. AWS do końca kadencji Sejmu 1997–2001 pozostała koalicją wewnątrznie zróżnicowaną i nawet skonfliktowaną, co ukazały wydarzenia wewnątrz tej koalicji wielu partii. W wyborach 1997 r. ograniczony sukces odniósł również Ruch Odbudowy Polski. Na wyborach od roku 2001 r. na scenie politycznej Polski pojawiły się nowe partie o poglądach prawicowych – katolicko-narodowa Liga Polskich Rodzin, narodowo-konserwatywny Prawo i Sprawiedliwość. W kolejnych wyborach od 2005, 2007 i 2011 roku najpierw największym, a następnie jedynym parlamentarnym ugrupowaniem prawicy

pozostało PiS. Kolejną partią prawicy od wyborów 2015 roku został Kukiz’15 o ideach narodowo-populistycznych. PiS na wyborach parlamentarnych 2015 roku zdobył zwycięstwo w wyborach parlamentarnych i stworzył jednopartyjny rząd.

Pierwsze demokratyczne wybory parlamentarne w niepodległej III Rzeczypospolitej miały miejsce w 1991 roku. Wygrane zostały przez centroprawicę, którą tworzyły Wyborcza Akcja Katolicka, Porozumienie Obywatelskie Centrum, NSZZ “Solidarność”, Porozumienie Ludowe, a także Kongres Liberalno-Demokratyczny. Na partie te padło łącznie 35.5 procent głosów. Formalnym zwycięzcą wyborów została centrowa Unia Demokratyczna, założona ze zwolenników prezydenckiej kandydatury Tadeusza Mazowieckiego. Drugi wynik miał postkomunistyczny Sojusz Lewicy Demokratycznej [Döring 2016]. Dobry wynik odnotowały także Konfederacja Polski Niepodległej oraz Polskie Stronnictwo Ludowe [Zuba 2012: 189].

Według Rafała Matyji [Wolek 2014: 110], w Galicji Zachodniej wyniki wyborów różniły się nieznacznie w stosunku do całego kraju. Najwięcej zyskała na badanym terenie w porównaniu ze średnią krajową Konfederacja Polski Niepodległej, czyli plus 3.73 procent w stosunku do średniej krajowej, a oprócz niej Porozumienie Obywatelskie Centrum (akurat plus 2.13 procent w stosunku do średniej krajowej), Porozumienie Ludowe (1.33 procent) oraz Wyborcza Akcja Katolicka, czyli o 1.13 procent. Możemy uzasadnić, że te dwa województwa – Podkarpacie i Małopolska zostały regionami z wyraźną przewagą centroprawicy i prawicy nad opcją centrolewicową i lewicową. Dostrzegamy wyraźną słabość Sojuszu Lewicy Demokratycznej, które odnotowało tu wynik o 5.2 procent niższy niż w skali całego kraju, zdobywając zaledwie cztery z pięćdziesięciu mandatów. Dlatego że w pierwszych wyborach parlamentarnych brało udział wielu ugrupowań politycznych, polski badacz Rafał Matyja postarał się ich uporządkować i zsumował ich na poziomie każdego z powiatów głosy trzech głównych bloków politycznych: centroprawicy, ugrupowań liberalnych i ludowych. Badacz Matyja rozpatrywał Porozumienie Ludowe jako element pierwszego i trzeciego z wyżej wymienionych nurtów sceny politycznej [Sokół 2003: 98] Średnie usytuowanie wyborcy według indeksu pozycjonowania ideologicznego dwóch województw – Małopolski i Podkarpacia podczas tych pierwszych wyborów parlamentarnych, zostało oszacowane na poziomie 5.16, choć w skali całego kraju ten wskaźnik był o niższy i wynosił 4.71. To oznacza, iż Podkarpacie i Małopolska zostały regionami sił prawicowych.

Tabela 1

Wykaz nazw najważniejszych partii politycznych w Polsce ich pozycjonowanie ideologiczne w spektrum lewica-prawica w latach 1991–2015¹

Ideologia polityczna	Nazwa partii i jej pozycjonowanie ideologiczne
Komunistyczne:	Polska Zjednoczone Partia Robotnicza, PZPR – 1,4; Polski Związek Zachodni, PZZ – 1,4.
socjalistyczne/socjaldemokratyczne:	Unia Pracy, U – 2,0; Socjaldemokracja Polska, SDPL – 3,0; Sojusz Lewicy Demokratycznej, SLD – 2,8; Sojusz Lewicy Demokratycznej / Unia Pracy, SLD/UP – 2,9; Solidarność, S – 3,4; Socjaldemokracja Rzeczypospolitej Polskiej, SdRP; Lewica i Demokraci, LiD – 2,6.
Agrarne:	Polskie Stronnictwo Ludowe, PSL – 4,2; Samoobrona Rzeczypospolitej Polskiej, SRP – 4,8; Zjednoczone Stronnictwo Ludowe, ZSL – 5,0.
Liberalne:	Kongres Liberalno-Demokratyczny, KLD – 5,3; Unia Demokratyczna, UD – 4,4; Ruch Palikota, RP – 6,0; Unia Wolności – Partia Demokratyczna, UW-PD – 5,2.
Chadeckie:	Akcja Wyborcza Solidarność, AWS – 7,1; Porozumienie Centrum, PC – 5,6; Partia Chrześcijańskich Demokratów, PCD – 6,2; Bezpartyjny Blok Wspierania Reform, BBWR – 6,2; Chrześcijańska Demokracja, ChD – 6,2; Wyborcza Akcja Katolicka, WAK – 7,5.
Konserwatywne:	Platforma Obywatelska, PO – 6,2; Prawo i Sprawiedliwość, PiS – 7,7; Ruch Odbudowy Polski, ROP – 5,8; Zjednoczenie Chrześcijańsko-Narodowe, ZChN – 7,4; (Prawica Rzeczypospolitej, PR) – 7,4; Polska jest Najważniejsza, PjN – 7,4; Solidarna Polska, SP – 7,4.
Nacjonalistyczne:	Kukiz' 15, K' 15 – 8,7; Liga Polskich Rodzin, LPR – 8,9; Konfederacja Polski Niepodległej, KPN – 5,8; Katolicki Komitet Wyborczy "Ojczyzna", DO – 8,7.

Tabela 2

Wyniki wyborów do izby niższej od 1991 roku w skali kraju, na Podkarpaciu i w Małopolsce

Partie polityczne i ich pozycjonowanie ideologiczne	W skali kraju	na Podkarpaciu i w Małopolsce
	Odsetek głosów	Odsetek głosów
Unia Demokratyczna (4,4)	12.38 %	12.58 %
Sojusz Lewicy Demokratycznej (2,8)	11.99 %	6.79 %
Wyborcza Akcja Katolicka (7,5)	8.74 %	8.87 %
Porozumienie Obywatelskie Centrum (5,6)	8.71 %	10.84 %
Polskie Stronnictwo Ludowe (4,2)	8.67 %	7.73 %
Konfederacja Polski Niepodległej (5,8)	7.50 %	11.23 %
Kongres Liberalno-Demokratyczny (5,3)	7.49 %	5.42 %
Porozumienie Ludowe (5,0)	5.47 %	6.80 %
NSZZ "Solidarność"*	5.05 %	3.77 %
Polska Partia Przyjaciół Piwa (6,0)	3.27 %	2.39
Chrześcijańska Demokracja (6,2)	2.39 %	2.09 %
Solidarność Pracy (3,3)	2.09 %	1.48 %
Stronnictwo Demokratyczne (5,2)	1.42 %	1.74 %
Partia Chrześcijańskich Demokratów (6,2)	1.12 %	1.87 %
Pozycjonowanie ideologiczne elektoratu (wzkaźniki średnie)	4.71	5.16

Źródło: na podstawie danych PKW, Szkoły polskiej demokracji: wybory i polityka / pod red. Artura Wołka, Wydawca: Kraków: Ośrodek Myśli Politycznej; Rok wydania: 2014. 342 S.; Döring H. Parliaments and governments database (ParlGov): Information on parties, elections and cabinets in modern democracies. Development version [Źródło elektroniczne] / Holger Döring, Philip Manow. – University of Bremen : Centre for Social Policy Research, 2016. –Dostęp: <http://dev.parlgov.org> *-niewiadome pozycjonowanie ideologiczne wymienionej partii politycznej

¹źródło: Obliczenie pozycjonowania ideologicznego partii politycznych przeprowadzono w skali od „0” (najbardziej lewicowe partie) do „10” (najbardziej prawicowe partie) informacja empirycznej, obliczeń autora i istniejących danych naukowych. Zob.: Döring H. Parliaments and governments database (ParlGov): Information on parties, elections and cabinets in modern democracies. Development version [Źródło elektroniczne] / Holger Döring, Philip Manow. – University of Bremen : Centre for Social Policy Research, 2016. –Dostęp: <http://dev.parlgov.org>; Brancati D. Nordsieck W. Parties & Elections : The database about parliamentary elections and political parties in Europe : Ver. 19 / Wolfram Nordsieck. – Parties and Elections in Europe, 2013. – Dostęp: <http://www.parties-and-elections.eu/>; Wojciech Gizicki Political Systems of Visegrad Group Countries Trnava – Lublin 2012. c. Dostęp: https://www.academia.edu/5973255/Political_Systems_of_Visegrad_Group_Countries._Gizicki_Wojciech_ed.

W roku 1991 wyraźnie zarysowała się charakterystyczna dla obszaru dawnej Galicji Zachodniej przewaga partii centroprawicowych. Wygrały one w bezwzględnej większości powiatów Galicji. W miastach na prawie powiatu sytuacja przedstawiała się nieco inaczej – w Krośnie, Przemyślu i Tarnowie panowała równowaga między centroprawicą a liberałami. W Krakowie przewagę uzyskały ugrupowania liberalne. Równoważone dopiero po zsumowaniu głosów centroprawicy i populistycznej Konfederacji Polski Niepodległej. W Nowym Sączu, Rzeszowie i Tarnobrzegu dominowała wyraźnie centroprawica.

Wybory od 1993 roku wstrząsnęły scenę polityczną Polski, prowadząc do powrotu do władzy postkomunistów z Sojuszu Lewicy Demokratycznej o Polskiego Stronnictwa Ludowego [Sokół 2003: 198, Gallagher 2016]. Większość ugrupowań politycznych prawicy nie weszło

do Sejmu. W izbie niższej pojawiły się natomiast dwa nowe ugrupowania: utworzona przez lewicę solidarnościową i krytycznie wobec SLD środowiska postkomunistów Unia Pracy i zbudowany z inicjatywy Lecha Wałęsy Bezpartyjny Blok Wspierania Reform.

W następnej tabeli wymieniono także ugrupowania polityczne, które w skali badanego regionu Galicji Zachodniej zdobyły poparcie przekraczające 5 procent, a właśnie NSZZ “Solidarność” i centroprawicową koalicję Katolicki Komitet Wyborczy “Ojczyzna” [Państwowa Komisja Wyborcza 2015]. W tych drugich co do kolejności wyborach, według średniego indeksu pozycjonowania ideologicznego, elektorat dwóch województw, wynosi 4,95, czyli jest prawie pośrodku, chociaż w skali całego kraju ten wskaźnik jest niższy i wynosi 4,22. Otóż Podkarpacie i Małopolska głosowali w skali pozycjonowania ideologicznego mniej więcej pośrodku.

Tabela 3

Wyniki wyborów do izby niższej od 1993 roku w skali kraju, na Podkarpaciu i w Małopolsce

Partie polityczne i ich pozycjonowanie ideologiczne	W skali kraju	na Podkarpaciu i w Małopolsce
	Odsetek głosów	Odsetek głosów
Sojusz Lewicy Demokratycznej (2,8)	20.41 %	13.31 %
Polskie Stronnictwo Ludowe (4,2)	15.40 %	16.25 %
Unia Demokratyczna (4,4)	10.59 %	11.66 %
Unia Pracy (2,0)	7.28 %	5.17 %
Konfederacja Polski Niepodległej (5,8)	5.77 %	9.32 %
Bezpartyjny Blok Wspierania Reform (6,2)	5.41 %	7.00 %
Katolicko Komitet Wyborczy “Ojczyzna” (8,7)	6.37 %	10.46 %
NSZZ “Solidarność” (3,4)	4.90 %	6.76 %
Pozycjonowanie ideologiczne elektoratu (wskaźniki średnie)	4.22	4.95

Źródło: na podstawie danych PKW, Szkoły polskiej demokracji: wybory i polityka / pod red. Artura Wołka, Wydawca : Kraków : Ośrodek Myśli Politycznej; Rok wydania : 2014. 342 S.; Döring H. Parliaments and governments database (ParlGov): Information on parties, elections and cabinets in modern democracies. Development version [Źródło elektroniczne] / Holger Döring, Philip Manow. – University of Bremen : Centre for Social Policy Research, 2016. – Dostęp: <http://dev.parl.gov.org>

Podobnie jak w 1991 roku, przejrzyste dane uzyskujemy sumując wyniki list centroprawicowych, liberalnych (KLD, UP) i lewicowych (SLD, UP). Jak widać, partie centroprawicowe pozostała najsilniejszą formacją w tych dwóch województwach. Partie centroprawicowe uzyskały wyniki znacznie wyższe od średniej krajowej. W Krakowie i Przemyślu możemy mówić o równowadze między prawicą, listami liberalnymi i lewicowymi. W Rzeszowie prawica miała nieznaczną przewagę nad lewicą i znaczącą nad ugrupowaniami liberalnymi. W Krośnie, Nowym Sączu i Tarnowie zdecydowanie zwyciężyła centroprawica. W Tarnobrzegu natomiast wyraźną przewagę uzyskała lewica.

W parlamentarnych wyborach od roku 1997 zwycięstwo odniosła lista zjednoczonej centroprawicy – Akcja Wyborcza Solidarność (AWS) [Sokół 2003: 198].

Mimo przegranych wyborów po ustępstwie pierwszego miejsca AWS, SLD powiększyło poparcie w skali całej Polski. Natomiast porażkę poniosły PSL, tracąc ponad połowę wyborców, oraz Unia Pracy (UP), nie przekraczając klauzuli zaporowej. Skutecznie przekroczyła próg wyborczy powstała w wyniku zjednoczenia UD i KLD Unia Wolności – choć nie zwiększyła poparcia i ponadto zawarła korzystną koalicję z dominującą wśród ugrupowań prawicowych AWS. Nową partią w Sejmie był także prawicowy Ruch Odbudowy Polski (ROP) [Lopata 2014: 194]. Według średniego indeksu pozycjonowania ideologicznego, elektorat dwóch województw – Małopolski i Podkarpacie w tych wyborach parlamentarnych, wynosi 6,25, chociaż w skali całego kraju ten wskaźnik jest niższy i wynosi 5.32. Więc Podkarpacie i Małopolska potwierdziły, że są regionami sil prawicowych.

Tabela 4

Wyniki wyborów do izby niższej od 1997 roku w skali kraju, na Podkarpaciu i w Małopolsce

Partie polityczne i ich pozycjonowanie ideologiczne	W skali kraju	na Podkarpaciu i w Małopolsce
	Odsetek głosów	Odsetek głosów
Akcja Wyborcza Solidarność (7,1)	33.83 %	47.84 %
Sojusz Lewicy Demokratycznej (2,8)	27.13 %	16.59 %
Unia Wolności (5,2)	13.37 %	12.51 %
Polskie Stronnictwo Ludowe (4,2)	7.31 %	7.16 %
Ruch Odbudowy Polski (5,8)	5.56 %	5.44 %
Pozycjonowanie ideologiczne elektoratu (wskazniki średnie)	5.32	6.25

Źródło: na podstawie danych PKW, Szkoły polskiej demokracji: wybory i polityka / pod red. Artura Wołka, Wydawca : Kraków : Ośrodek Myśli Politycznej; Rok wydania : 2014. 342 S.; Döring H. Parliaments and governments database (ParlGov): Information on parties, elections and cabinets in modern democracies. Development version [Źródło elektroniczne] / Holger Döring, Philip Manow. – University of Bremen : Centre for Social Policy Research, 2016. – Dostęp: <http://dev.parlgov.org>

Na interesującym nas obszarze AWS zdobyła wynik wyraźnie lepszy od ogólnopolskiego (o ponad 14 punktów procentowych) [Kowalczyk, Sielski 104]. Nic zatem dziwnego, iż na mapie Galicji Zachodniej nie brakuje powiatów, w których AWS zdobyła bezwzględną większość głosów. Jedynie w jednym powiecie – chrzanowskim zwyciężyło SLD, które odnotowało na opisywanym terenie o ponad 10 punktów procentowych niższe niż w skali całego kraju. AWS w większości powiatów Małopolski i Podkarpacia zyskało bezwzględną większość głosów. AWS wygrała też we wszystkich miastach na prawach powiatu, przy czym tylko w Nowym Sączu i Krośnie – bezwzględną większość głosów.

Rok 2001 przyniósł kolejny wyraźny zwrot polityczny, dlatego że w wyborach do Sejmu zwyciężyła z ogromną przewagą koalicja wyborcza SLD-UP. W Sejmie IV kadencji znalazły się cztery nowe partie polityczne: powstała w wyniku rozłamu w AWS i UW Platforma Obywatelska (PO) [“Państwowa Komisja Wyborcza”,

n. d.] założona przez działaczy dawnego Porozumienia Centrum i innych ugrupowań wchodzących w skład AWS – Prawo i Sprawiedliwość (PiS), populistyczna i ludowa Samoobrona RP, a także nacjonalistyczna i tradycjonalistyczna Liga Polskich Rodzin (LPR). Choć PO i PiS reprezentowały orientację centroprawicową – PO była bardziej liberalną, a PiS bardziej konserwatywną [Kowalczyk, Sielski 2005: 124]. Według średniego indeksu pozycjonowania ideologicznego, elektorat dwóch województw w tych wyborach parlamentarnych wynosi 5.37, chociaż w skali całego kraju ten wskaźnik jest niższy i wynosi 4.92. Więc Podkarpacie i Małopolska potwierdziły, że są regionami sil pravicowych.

Na interesującym nas obszarze Galicji Zachodniej, czyli w Podkarpaciu i Małopolsce przewaga SLD-UP była mniejsza niż w skali kraju (o 10 %), ale ważnym jest to, iż w tym regionie koalicja SLD-UP okazała się zwycięską. Przegrała tylko w 11 powiatach, a w miastach wygrała zdecydowanie.

Tabela 5

Wyniki wyborów do izby niższej od 2001 roku w skali kraju, na Podkarpaciu i w Małopolsce

Partie polityczne i ich pozycjonowanie ideologiczne	W skali kraju	na Podkarpaciu i w Małopolsce
	Odsetek głosów	Odsetek głosów
Sojusz Lewicy Demokratycznej-Unia Pracy (2,9)	41.04 %	31.06 %
Platforma Obywatelska (6,2)	12.68 %	13.43 %
Samoobrona RP (4,8)	10.20 %	8.87 %
Prawo i Sprawiedliwość (7,7)	9.50 %	11.10 %
Polskie Stronnictwo Ludowe (4,2)	8.98 %	10.91 %
Liga Polskich Rodzin (8,9)	7.87 %	12.16 %
Akcja Wyborcza Solidarność Prawicy (7,1)	5.60 %	8.99 %
Pozycjonowanie ideologiczne elektoratu (wskazniki średnie)	4.92	5.37

Źródło: na podstawie danych PKW, Szkoły polskiej demokracji: wybory i polityka / pod red. Artura Wołka, Wydawca : Kraków : Ośrodek Myśli Politycznej; Rok wydania : 2014. 342 S.; Döring H. Parliaments and governments database (ParlGov): Information on parties, elections and cabinets in modern democracies. Development version [Źródło elektroniczne] / Holger Döring, Philip Manow. – University of Bremen : Centre for Social Policy Research, 2016. – Dostęp: <http://dev.parlgov.org>

Natomiast wybory od 2005 roku i od 2011 roku to rozgrywka między dwiema wspomnianymi wyżej partiami centroprawicy, a właśnie pomiędzy PO i PiS. Nowe ugrupowanie pojawiło się w Sejmie dopiero po wyborach 2011 roku. Lewicowo-liberalny i antykościelny Ruch Palikota zdobył wówczas trzeci wynik, pokonując SLD i PSL. W okresie 2005–2011 wyraźnie widoczny jest o około 10 procent lepszy wynik PiS, a także o kilku punktów słabsze wyniki PO, SLD i Ruchu Palikota. Ciekawostką w tych dwóch

wyborach do Sejm jest to, że odsetek poparcia dla PSL różni się zaledwie o kilka, a w wyborach od 2007 roku o 33 setych punktu procentowego od ogólnopolskiego. Według średniego indeksu pozycjonowania ideologicznego, elektorat dwóch województw w tych wyborach parlamentarnych wyniosło 5.37, chociaż w skali całego kraju ten wskaźnik był o wiele niższy i wynosił 4,92. Otóż, Podkarpacie i Małopolska pozostały regionami sił prawicowych, niemniej jednak ideologia lewicowa zwyciężyła w skali całej RP.

Tabela 6

Wyniki wyborów do izby niższej od 2005 roku w skali kraju, na Podkarpaciu i w Małopolsce

Partie polityczne i ich pozycjonowanie ideologiczne	W skali kraju	na Podkarpaciu i w Małopolsce
	Odsetek głosów	Odsetek głosów
Prawo i Sprawiedliwość (7,7)	26.99 %	36.48 %
Platforma Obywatelska (6,2)	24.14 %	22.09 %
Samoobrona RP (4,8)	11.41 %	7.83
Sojusz Lewicy Demokratycznej (2,8)	11.31 %	7.67 %
Liga Polskich Rodzin (8,9)	7.97 %	10.90 %
Polskie Stronnictwo Ludowe (4,2)	6.96 %	6.98 %
Pozycjonowanie ideologiczne elektoratu (wzkaźniki średnie)	6.09	6.78

Źródło: na podstawie danych PKW, Szkoły polskiej demokracji: wybory i polityka / pod red. Artura Wołka, Wydawca : Kraków : Ośrodek Myśli Politycznej; Rok wydania : 2014. 342; S. Döring H. Parliaments and governments database (ParlGov): Information on parties, elections and cabinets in modern democracies. Development version [Źródło elektroniczne] / Holger Döring, Philip Manow. – University of Bremen : Centre for Social Policy Research, 2016. – Dostęp: <http://dev.parl.gov.org>

Tabela 7

Wyniki wyborów do izby niższej od 2007 roku w skali kraju, na Podkarpaciu i w Małopolsce

Partie polityczne i ich pozycjonowanie ideologiczne	W skali kraju	na Podkarpaciu i Małopolsce
	Odsetek głosów	Odsetek głosów
Platforma Obywatelska (6,2)	41.51 %	35.71 %
Prawo i Sprawiedliwość(7,7)	32.11 %	42.42 %
Lewica i Demokraci (2,6)	13.15 %	9.17 %
Polskie Stronnictwo Ludowe (4,2)	8.91 %	8.91 %
Pozycjonowanie ideologiczne elektoratu (wzkaźniki średnie)	6.06	6.27

Źródło: na podstawie danych PKW, Szkoły polskiej demokracji: wybory i polityka / pod red. Artura Wołka, Wydawca : Kraków : Ośrodek Myśli Politycznej; Rok wydania : 2014. 342; S. Döring H. Parliaments and governments database (ParlGov): Information on parties, elections and cabinets in modern democracies. Development version [Źródło elektroniczne] / Holger Döring, Philip Manow. – University of Bremen : Centre for Social Policy Research, 2016. – Dostęp: <http://dev.parl.gov.org>

Tabela 8

Wyniki wyborów do izby niższej od 2011 roku w skali kraju, na Podkarpaciu i w Małopolsce

Partie polityczne i ich pozycjonowanie ideologiczne	W skali kraju	na Podkarpaciu i w Małopolsce
	Odsetek głosów	Odsetek głosów
Platforma Obywatelska (6,2)	39.18 %	33.33 %
Prawo i Sprawiedliwość (7,7)	29.89 %	40.97 %
Ruch Palikota (6,0)	10.02 %	7.45 %
Polskie Stronnictwo Ludowe (4,2)	8.36 %	8.03 %
Sojusz Lewicy Demokratycznej (2,6)	8.24 %	5.53 %
Pozycjonowanie ideologiczne elektoratu (wzkaźniki średnie)	6,13	6,41

Źródło: na podstawie danych PKW, Szkoły polskiej demokracji: wybory i polityka / pod red. Artura Wołka, Wydawca : Kraków : Ośrodek Myśli Politycznej; Rok wydania : 2014. 342; S. Döring H. Parliaments and governments database (ParlGov): Information on parties, elections and cabinets in modern democracies. Development version [Źródło elektroniczne] / Holger Döring, Philip Manow. – University of Bremen : Centre for Social Policy Research, 2016. – Dostęp: <http://dev.parl.gov.org>

W miastach wynik rywalizacji był bardziej zbliżony do wyników ogólnopolskich. W roku 2005 PiS wygrało we wszystkich miastach na prawach powiatu w regionie Galicji Zachodniej, w niektórych (Nowy Sącz, Przemyśl, Rzeszów, Tarnobrzeg, Tarnów, uzyskując nawet ponad dziesięcioprocentową przewagę. Dwa lata później w 2007 roku wyniki PiS był odwrotny, czyli PiS wygrało tylko w jednym Nowym Sączu, a przewaga PO w Krakowie przekroczyła 20 procent. W 2011 roku PiS wygrało w Rzeszowie, Krośnie i ponownie w Nowym Sączu. W Krakowie po raz drugi zwyciężyła PO i jej przewaga nad PiS była szacowana prawie o 20 procent.

Średnie usytuowanie wyborcy dwóch województw – Małopolski i Podkarpacia podczas wyborów do Sejmu 2005 roku, zostało oszacowane na poziomie 6.78, choć w

skali całego kraju ten wskaźnik był niższy i wynosił 6,13. To oznacza, iż Podkarpacie i Małopolska pozostały regionami sił prawicowych, niemniej jednak SLD i ideologia lewicowa zwyciężyła w skali całej RP. W wyborach do Sejmu ten wskaźnik troszeczkę obniżył się i według średniego indeksu pozycjonowania ideologicznego, elektorat tych dwóch wynosi 6.27, a w skali całego kraju ten wskaźnik jest niższy i wynosi 6,06. To były jedyne wybory, w których ten wskaźnik nie różnił się znacznie w skali Galicji od pozostałej Polski. Chociaż według średniego indeksu pozycjonowania ideologicznego, już w wyborach parlamentarnych do Sejmu 2011 r., elektorat dwóch województw w tych wyborach parlamentarnych wynosił 6.41, chociaż w skali całego kraju ten wskaźnik był niższy i wynosił 6.13.

Tabela 9

Wyniki wyborów do izby niższej od 2015 roku w skali kraju, na Podkarpaciu i w Małopolsce

Partie polityczne i ich pozycjonowanie ideologiczne	W skali kraju	na Podkarpaciu i w Małopolsce
	Odsetek głosów	Odsetek głosów
Prawo i Sprawiedliwość (7,7)	37,58 %	51.10 %
Platforma Obywatelska (6,2)	24.09 %	16.40 %
KWW "Kukiz'15" (8,7)	8.81 %	8.60 %
Nowoczesna Ryszarda Petru (6,0)	7.60 %	5.15 %
Polskie Stronnictwo Ludowe (4,2)	5.13 %	5.25 %
Pozycjonowanie ideologiczne elektoratu (wskaźniki średnie)	6.99	7.47

Źródło: na podstawie danych PKW.; S. Döring H. Parliaments and governments database (ParlGov): Information on parties, elections and cabinets in modern democracies. Development version [Źródło elektroniczne] / Holger Döring, Philip Manow. – University of Bremen : Centre for Social Policy Research, 2016. – Dostęp: <http://dev.parlgov.org>

Co dotyczy wyborów od roku 2015 i poparcia wyborczego w Małopolsce i Podkarpaciu, to warto zauważyć iż Prawo i Sprawiedliwości udało się przekroczyć granicę między wschodnią i zachodnią Polską i złamać hegemonię PO w zachodnich województwach – to najczęstszy komentarz do wyników wyborów parlamentarnych. Skala sukcesu partii Jarosława Kaczyńskiego jest rzeczywiście ogromna – PiS wygrał w 15 województwach, a PO tylko na Pomorzu – a i to tylko niewielką większością głosów (2,5 proc.). Platforma straciła także swoje tradycyjne bastiony – Wielkopolskę, zachodniopomorskie, lubuskie i właśnie Opolszczyznę. Ogromny sukces PiS uzyskał właśnie w Galicji, a szczególnie na Podkarpaciu, stając się ostatecznie dominującą partią polityczną na danym obszarze.

W konsekwencji możemy zauważyć, iż w dwóch regionach historycznie ukształtowanego regionu Galicji Zachodniej, a szczególnie w Małopolsce i na Podkarpaciu wygrywają wybory parlamentarne ugrupowania o programach bardziej prawicowych lub

centroprawicowych, a od 2005 roku na wyborach do Sejmu przerwanie zwycięża konserwatywna PiS. Możemy stwierdzić, iż średnie usytuowanie wyborcy Galicji Zachodniej według średniego indeksu pozycjonowania ideologicznego we wszystkich wyborach do Sejmu, wynosi 6.08, chociaż w obrębie całego kraju ten wskaźnik wynosi 5.55. Otóż wskaźniki pozycjonowania ideologicznego wyrosły s skali całego kraju, a w Małopolsce i na Podkarpaciu prawica prawie zawsze wygrywała wybory, oprócz jednych wyborów do Sejmu w 1993 r.

Co ciekawe średnie usytuowanie wyborcy w latach 90 było nie tak znacznie prawicowe, jak okresie współczesnym. Teraz możemy dostrzec, że elektorat w głosowaniu staje się coraz bardziej prawicowy wobec sytuacji zaistniałej w latach 90, kiedy wskaźniki był mniej więcej pośrodku w skali pozycjonowania ideologicznego.

Artykuł został opracowany w ramach projektu indywidualnego "Preferencje wyborcze mieszkańców

byłych ziem Galicji Zachodniej i Galicji Wschodniej w III Rzeczypospolitej i na Ukrainie w latach 1991–2016: podobieństwa i różnice. Kontekst historyczny” w ramach grantu od Funduszu K. Skubiszewskiego.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Романюк, А. (2014). Політичні інститути країн Центрально-Східної Європи: порівняльний аналіз. Львів: ЛНУ імені Івана Франка.

Brancati D. Nordsieck W.(2013) Parties & Elections: The Database about Parliamentary Elections and Political Parties in Europe: Ver. 19. Parties and Elections in Europe. Отримано з <http://www.parties-and-elections.eu>

Döring H. (2016). Parliaments and Governments Database (ParlGov): Information on Parties, Elections and Cabinets in Modern Democracies. Bremen: University of Bremen, Centre for Social Policy Research. Отримано з <http://dev.parlgov.org/>

Flis, J. (2014). Złudzenia wyboru. Społeczne wyobrażenia i instytucjonalne ramy w wyborach do sejmu i senatu. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Gallagher, M. (2016). Election Indices Dataset. Dublin: Trinity College, Department of Political Science.

Gizicki W. (2012). Political Systems of Visegrad Group Countries Trnava. Отримано з https://www.academia.edu/5973255/Political_Systems_of_Visegrad_Group_Countries_Gizicki_Wojciech_ed.

Kowalczyk, K., Sielski, J. (Eds.). (2005). Platforma Obywatelska Rzeczypospolitej Polskiej (ss.122-130). *Polskie partie i ugrupowania parlamentarne*. Toruń.

Lopata M. (2014). Wpływ czynnika ideologicznego na formowanie rządów koalicyjnych w Rzeczypospolitej Polskiej po roku 1991 – wybrane aspekty (ss.191-201). *Nauka Polska XXIII. The Central European Journal of Social Sciences and Humanities*.

Państwowa Komisja Wyborcza, (n. d.). Отримано з file:///F:/Election%20preferences%20of%20Galicia/PKW%20_%20Wybory%20do%20Sejmu%20RP%20i%20Senatu%20RP.html

Sokół W. (2003). Partie polityczne i system partyjny w Polsce w latach 1991-2001 (ss. 197–198). *Współczesne partie i systemy partyjne*. Zagadnienia teorii i praktyki politycznej, Lublin.

Wołek A. (2014). Szkoły polskiej demokracji: wybory i polityka. Kraków: Ośrodek Myśli Politycznej.

Zuba, K. (2012). Polska scena polityczna: ciągłość i zmiana. Warszawa: Kancelaria Sejmu. Wydawnictwo Sejmowe.

REFERENCES

Brancati D. Nordsieck W.(2013) Parties & Elections: The Database about Parliamentary Elections and Political Parties in Europe: Ver. 19. Parties and Elections in Europe. Retrieved from <http://www.parties-and-elections.eu>

Döring H. (2016). Parliaments and Governments Database (ParlGov): Information on Parties, Elections and Cabinets in Modern Democracies. Bremen: University of Bremen, Centre for Social Policy Research. Retrieved from <http://dev.parlgov.org/>

Flis, J. (2014). Złudzenia wyboru. Społeczne wyobrażenia i instytucjonalne ramy w wyborach do sejmu i senatu. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Gallagher, M. (2016). Election Indices Dataset. Dublin: Trinity College, Department of Political Science.

Gizicki W. (2012). Political Systems of Visegrad Group Countries Trnava. Retrieved from https://www.academia.edu/5973255/Political_Systems_of_Visegrad_Group_Countries_Gizicki_Wojciech_ed.

Kowalczyk, K., Sielski, J. (Eds.). (2005). Platforma Obywatelska Rzeczypospolitej Polskiej (ss. 122–130). *Polskie partie i ugrupowania parlamentarne*. Toruń.

Lopata M. (2014). Wpływ czynnika ideologicznego na formowanie rządów koalicyjnych w Rzeczypospolitej Polskiej po roku 1991 – wybrane aspekty (ss. 191–201). *Nauka Polska XXIII. The Central European Journal of Social Sciences and Humanities*.

Państwowa Komisja Wyborcza, (n. d.). Retrieved from file:///F:/Election%20preferences%20of%20Galicia/PKW%20_%20Wybory%20do%20Sejmu%20RP%20i%20Senatu%20RP.html

Romanuk, A. (2014). Political Institutions in Central and Eastern European Countries: A Comparative Analysis. [In Ukrainian]. Lviv: Lviv National University named after Ivan Franko.

Sokół W. (2003). Partie polityczne i system partyjny w Polsce w latach 1991–2001 (ss. 19–198). *Współczesne partie i systemy partyjne*. Zagadnienia teorii i praktyki politycznej, Lublin.

Wołek A. (2014). Szkoły polskiej demokracji: wybory i polityka. Kraków: Ośrodek Myśli Politycznej.

Zuba, K. (2012). Polska scena polityczna: ciągłość i zmiana. Warszawa: Kancelaria Sejmu. Wydawnictwo Sejmowe.

